

**ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา
สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม**
**Problems on the Implementation of Learning System
Encountered by Municipal Teachers in Schools
under Muang Maha Sarakham Municipality,
Maha Sarakham Province**

สมปอง มาตย์แทน¹ เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ² พัทชนี บุระพันธ์³ และจีระนัน เสนาจักร⁴

Sompong Marttan,¹ Kriangsak Praiswan,² Phatchanee Buraphan³ and Jeeranan Senajak⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา ปีการศึกษา 2549 รวมทั้งสิ้น จำนวน 168 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ F-test (One-way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้โดยรวมมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้มีปัญหอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ และด้านการประเมินทบทวนระบบมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับปัญหาโดยรวมมีปัญหาแตกต่างกัน โดยที่มพัฒนา มีปัญหามากกว่าที่มท่าและที่มท่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ และด้านการประเมินทบทวนระบบ มีปัญหาแตกต่างกัน ส่วนด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับปัญหาโดยรวมมีปัญหาแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ มีปัญหาแตกต่างกัน โดยที่มท่า และที่มพัฒนามีปัญหามากกว่าที่มท่า ส่วนที่มท่าและที่มพัฒนามีปัญหาไม่แตกต่างกัน ด้านการประเมินทบทวนระบบมีปัญหาแตกต่างกันทุกคู่ โดยที่มพัฒนามีปัญหามากกว่าที่มท่า และที่มท่าตามลำดับ

คำสำคัญ : ระบบการเรียนรู้ ปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ มาตรฐานระบบการเรียนรู้ การประเมินทบทวนระบบ

¹ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²ว.ท. (พืชไร่นา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³อาจารย์ ⁴ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รับต้นฉบับ 25 เมษายน 2550 รับลงพิมพ์ 27 กรกฎาคม 2550

ABSTRACT

This research aimed to study and compare the levels of problems on the implementation of the learning system encountered by municipal teachers in schools under Muang Maha Sarakham Municipality, Maha Sarakham Province. The population consisted of all 168 teachers working in schools in 2006. The instrument used was a Likert-type rating scale questionnaire. The analysis was by percentage, mean, and standard deviation. F-test (One-way ANOVA) was used to test the hypothesis. The research found that :

1. As a whole, the problems on the implementation of learning system were at the medium level. When considered by aspect. The aspect of performance according to the process and standard of the learning system had the problem at the maximum level. Meanwhile, the aspect of achievement factors for the learning system, the aspect of system development, and the aspect of system evaluation and review had their problems at the medium level.

2. The comparison of the problems levels, it was found that the municipal teachers had significantly different problems. The development team had their problems at a higher level when compared with the leader team and the action team. When considered by aspect, the aspect achievement factors for the learning system, and the aspect of system evaluation and review were significantly different. But the aspect of performance according to the process and learning system standard did not differ. When a significant difference was found, the researcher then carried out paired tests. It was found that, as a whole, the teachers had significantly different levels of problems. When considered by aspect it was found that the result of the paired test showed significant difference in achievement factors for the learning system. That is, the leader team and the development team had more problems than the action team. However, the leader team and the development team had no difference. In the aspect of system evaluation and review there was significant difference in every pair. The development team had more problems than the leader team and the action team.

Keywords : Learning system, Achievement Factors, Learning System Standard, System Evaluation

บทนำ

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล และสังคมมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคน การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนสถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการคุณภาพอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างชัดเจนเหมาะสม วางแผนพัฒนาคุณภาพและดำเนินงานตามแผนการตรวจสอบ ทบทวนปรับปรุงแก้ไข และรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้กระบวนการทำงานทุกระดับและกระบวนการสอดคล้องกันเป็นระบบ ซึ่งอาศัยวิธีการบริหารจัดการคุณภาพสมัยใหม่ที่เน้นความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดไว้ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2545 : 1-3) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม

พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตรา 22 “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

นโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองท้องถิ่น ระยะเวลา 15 ปี (2545-2459) กำหนดให้พัฒนาคุณภาพมาตรฐานและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา จัดทำเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อกำหนดเป้าหมายคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ และให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อรองรับระบบประกันคุณภาพภายนอกตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาให้

มีคุณภาพและมาตรฐานที่กำหนด (สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น, 2544 : 8) ลักษณะของระบบประกันคุณภาพที่ดีประกอบด้วย **ประการแรก**มีระบบการทำงานด้านการประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบและผสมผสานกับการปฏิบัติงานตามปกติ **ประการที่สอง**กระบวนการทำงานด้านการประกันคุณภาพที่เป็นระบบและต่อเนื่อง **ประการที่สาม**การประเมินภายในที่ประเมินตามสภาพจริงเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่ดี และ**ประการที่สี่**การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546 : 10)

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคามได้เข้าร่วมโครงการกับสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานรับรองมาตรฐานและพัฒนาคุณภาพการศึกษา นำระบบคุณภาพมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา จากผลการประเมินทบทวนที่ผ่านมาพบว่า ระบบการเรียนรู้ซึ่งเป็นระบบหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนยังมีอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงาน (กองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2549 : 6-7) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ที่มีบทบาทหน้าที่ต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย

ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างทีมนำ ทีมพัฒนา และทีมทำ มีความแตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

ขอบเขตการวิจัย

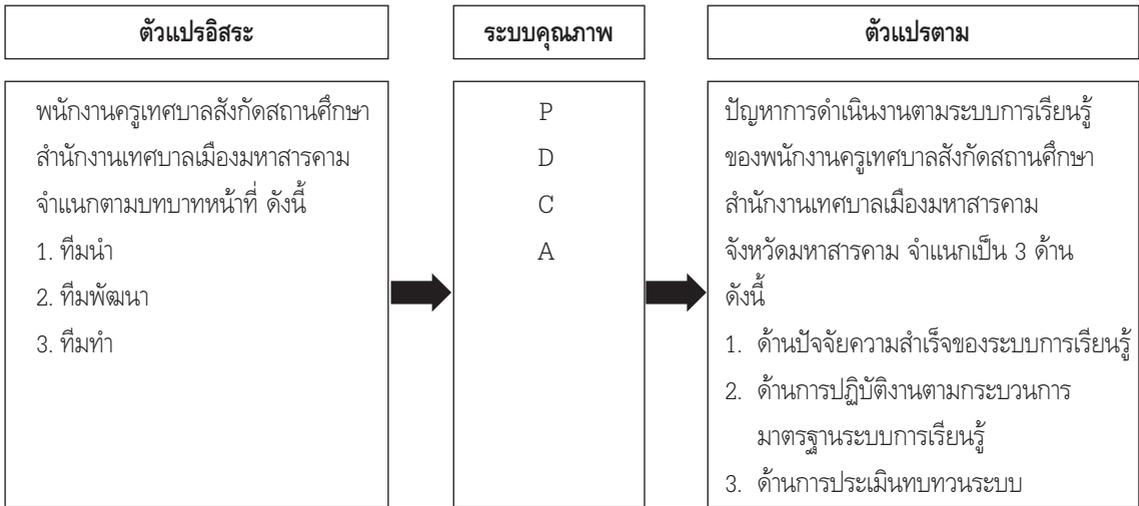
ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งประกอบด้วยประชากร และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากประชากรที่เป็นพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 7 แห่ง มีพนักงานครูเทศบาล รวมทั้งสิ้นจำนวน 168 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน ครู จำนวน 152 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ พนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกเป็น 1) ทีมนำ จำนวน 16 คน 2) ทีมพัฒนา จำนวน 35 คน 3) ทีมทำ จำนวน 117 คน รวม 168 คน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 และสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ โดยนำวงจรคุณภาพ P D C A มาใช้ในการพัฒนาระบบการเรียนรู้จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ 2) ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ 3) ด้านการประเมินทบทวนระบบ

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยมุ่งศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 และสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ โดยนำระบบคุณภาพ P D C A มาใช้ในการพัฒนา จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ และด้านการประเมินทบทวนระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรที่เป็นพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ในปีการศึกษา 2549 รวมทั้งสิ้น 168 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือจำนวนประชากรทั้งหมด ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน ครู จำนวน 152 คน จำแนกตามบทบาทหน้าที่เป็น ทีมนำจำนวน 16 คน ทีมพัฒนา จำนวน 35 คน และทีมทำ จำนวน 117 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปลายเปิด ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ในแต่ละด้าน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรการสอน และขอบข่ายงานวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การวัดประเมินผลการติดตามตรวจสอบนิเทศการจัดการเรียนรู้

2. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีการของลิเคิร์ท (ใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 63-93)

3. นำข้อมูลจาก ข้อ 1 และ ข้อ 2 มาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ด้าน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคิร์ท 5 ระดับ คือ ระดับปัญหามากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด มีจำนวนทั้งหมด 50 ข้อ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและแก้ไขข้อบกพร่องของแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้

5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองโก และโรงเรียนท่าขอนยาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้แก่ โรงเรียนสตรีศึกษา ร้อยเอ็ด และเขต 2 โรงเรียนจันทวนศึกษาวิทยาลัยการศึกษามหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้แก่ โรงเรียนบ้านป่าจิวหนองฮี จำนวน 30 คน มาตรวจให้คะแนนแล้ววิเคราะห์หาคุณภาพแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .965

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการกองการศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาในสังกัดทั้ง 7 แห่ง โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ทั้งโดยรวมและรายด้าน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับปัญหา การดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ โดยใช้ F-test (One-way ANOVA)

3. ข้อเสนอแนะใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นด้วยค่าความถี่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

จากการศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามระบบ การเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. การตอบแบบสอบถามของพนักงานครูเทศบาล

พบว่าทีมนำ ทีมพัฒนา และทีมทำตอบแบบ สอบถามครบทุกคน

2. ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้

โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ และด้านการประเมินทบทวนระบบมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามสถานภาพปรากฏผลดังนี้

ทีมพัฒนา และทีมนำ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับ

มาก ส่วนทีมทำมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทีมนำมีปัญหาอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ และส่วนด้านการประเมินทบทวนระบบมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทีมพัฒนามีปัญหาอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ ด้านการประเมินทบทวนระบบ และด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ ทีมทำมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ ด้านปัจจัยความสำเร็จ

สำเร็จของระบบการเรียนรู้ และด้านการประเมินทบทวนระบบ ค่าเฉลี่ยระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ ดังแสดงตามตารางที่ 1

3. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล พบว่าทีมนำ ทีมพัฒนา และทีมทำ มีปัญหาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ และด้านการประเมินทบทวนระบบมีปัญหาคือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้มีปัญหาคือไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบรายค่าเฉลี่ยระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล โดยรวมมีปัญหาคือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทีมพัฒนามีปัญหามากกว่าทีมทำ ส่วนทีมนำและทีมทำมีปัญหาคือไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ ทีมนำ ทีมพัฒนา และทีมทำ มีปัญหาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทีมนำและทีมพัฒนามีปัญหามากกว่าทีมทำ ส่วนทีมนำกับทีมพัฒนามีปัญหาไม่แตกต่างกัน ด้านการประเมินทบทวนระบบทีมนำ ทีมพัฒนา และทีมทำ มีปัญหาแตกต่างกัน

ตารางที่ 1 : ค่าเฉลี่ยระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้	ทีมนำ		ทีมพัฒนา		ทีมทำ		โดยรวม	
	$\bar{X}$	ความหมาย	$\bar{X}$	ความหมาย	$\bar{X}$	ความหมาย	$\bar{X}$	ความหมาย
1. ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้	3.79	มาก	3.75	มาก	3.24	ปานกลาง	3.40	ปานกลาง
2. ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้	3.63	มาก	3.69	มาก	3.49	ปานกลาง	3.54	มาก
3. ด้านการประเมินทบทวนระบบ	3.33	ปานกลาง	3.75	มาก	2.97	ปานกลาง	3.16	ปานกลาง
โดยรวม	3.61	มาก	3.73	มาก	3.26	ปานกลาง	3.39	ปานกลาง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ โดยทีมพัฒนามีปัญหามากกว่าทีมนำและทีมทำตามลำดับ

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานตาม

ระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล เรียงลำดับจากความถี่จากสูงไปหาต่ำ พบว่า **ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้**มีข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรก คือ อันดับที่ 1 ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ อันดับที่ 2 สร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายตลอดจนให้ความร่วมมือกับทุกฝ่าย อันดับที่ 3 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการและข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา **สำหรับด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้**มีข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรก คืออันดับที่ 1 ควรมีมาตรการในการรับผิดชอบ ร่วมกันมากยิ่งขึ้น อันดับที่ 2 บุคลากรมีความเข้าใจในเรื่องระบบไม่ชัดเจนเท่าที่ควร อันดับที่ 3 ควรมีการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน **และด้านการประเมินทบทวนระบบ**มีข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรก คือ อันดับที่ 1 ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ อันดับที่ 2 งบประมาณดำเนินการจัดทำเอกสารและคู่มือปฏิบัติงานรวมทั้งการสร้างแบบบันทึก เครื่องมือไม่เพียงพอ และอันดับที่ 3 ควรมีตัวอย่างการบันทึกข้อมูลให้ดูเป็นแบบอย่าง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการ จึงทำให้บุคลากรมีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานต่างๆ มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครูจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผล และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย การบันทึกหลักฐานข้อมูล การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามวิธีการมาตรฐาน แบบบันทึกมาตรฐาน เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นภาระงานหนัก จึงส่งผลให้พนักงานครูเทศบาลมีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของจำเริญ นาคดิลก (2545 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่าปัญหาการดำเนินงานการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของคุรุในโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับประกอบ กุญโฑ (2545 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่าปัญหาของการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล โดยรวมมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทีมพัฒนามีปัญหามากกว่าทีมนำและทีมทำ ส่วนทีมนำและทีมทำมีปัญหาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากจากการดำเนินงานตามกระบวนการมาตรฐานและบทบาทหน้าที่ของแต่ละทีมแตกต่างกัน โดยทีมพัฒนามีบทบาทหน้าที่ในการประสานงาน แนะนำ ช่วยเหลือทีมอื่นๆ และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการประสานงานอาจจะไม่ได้รับความร่วมมือ

เท่าที่ควร จึงทำให้เป็นปัญหาในการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้มากกว่าทีมนำและทีมทำ พบว่า**ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้** ทีมนำ และทีมพัฒนามีปัญหามากกว่าทีมทำ ส่วนทีมนำ และทีมพัฒนา มีปัญหาไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากทีมทำเป็นผู้ปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานที่วางไว้เท่านั้น **ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้** มีปัญหาไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากทีมนำ ทีมพัฒนา และทีมทำ ต้องปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ตามบทบาทหน้าที่ของตน **ส่วนด้านการประเมินทบทวนระบบ** มีปัญหาแตกต่างกันทุกคู่อาจเนื่องมาจากพนักงานครูเทศบาลดำเนินงานด้านการประเมินทบทวนระบบแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นการบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ สรุปข้อมูลการจัดทำรายงาน การประเมินทบทวน การสรรหางบประมาณเพื่อแก้ปัญหา และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ทีมนำ ทีมพัฒนา และทีมทำ มีความคิดเห็นต่อระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ อูรวัช ไวอ่อนศรี (2547 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษากับครูสายผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับประกอบ กุญโฑ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาของการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับประยูร นางสีคุณ (2547 : บทคัดย่อ) พบว่าผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอนมีปัญหาคำนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับบุญเถา บุราณ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่าผู้บริหาร และครูวิชาการมีความคิดเห็นว่าปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมีปัญหามากกว่าครูวิชาการ

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของ

พนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ และด้านการประเมินทบทวนระบบ เมื่อจำแนกตามสถานภาพปรากฏผลดังนี้

ทีมนำ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ ส่วนด้านการประเมินทบทวนระบบอยู่ในระดับปานกลาง

ทีมพัฒนา โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ ด้านการประเมินทบทวนระบบ และด้านการปฏิบัติตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้

ทีมทำ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปฏิบัติตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ และด้านการประเมินทบทวนระบบ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล พบว่าพนักงานครูเทศบาล ทีมนำ ทีมพัฒนา และทีมทำ มีปัญหาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบ

การเรียนรู้ และด้านการประเมินทบทวนระบบมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการปฏิบัติตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้มีปัญหาไม่แตกต่างกัน เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติผู้วิจัยจึงทำการทดสอบรายคู่พบว่าผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล โดยรวมมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพนักงานครูเทศบาลที่มพัฒนามีปัญหามากกว่าพนักงานครูเทศบาลที่มทำ ส่วนพนักงานครูเทศบาลที่มนำกับทีมทำ มีปัญหาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้ พบว่าผลการเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ ด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้มีปัญหาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพนักงานครูเทศบาลที่มนำมีปัญหามากกว่าทีมทำและพนักงานครูเทศบาลที่มพัฒนามีปัญหามากกว่าทีมทำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพนักงานครูเทศบาลที่มนำกับทีมพัฒนามีปัญหาไม่แตกต่างกัน

ด้านการประเมินทบทวนระบบ ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล พบว่าพนักงานครูเทศบาลที่มนำกับทีมพัฒนา พนักงานครูเทศบาลที่มนำกับทีมทำ และพนักงานครูเทศบาลที่มพัฒนากับทีมทำมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ โดยพนักงานครูเทศบาลที่มพัฒนามีปัญหามากกว่าทีมนำและทีมทำ และพนักงานครูเทศบาลที่มนำมีปัญหามากกว่าทีมทำ

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล โดยเรียงลำดับความถี่จากสูงไปหาต่ำ พบว่าด้านปัจจัยความสำเร็จของระบบการเรียนรู้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล โดยเรียงลำดับความถี่จากสูงไปหาต่ำ 3 อันดับแรก คือ อันดับที่ 1 ควรจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอ อันดับที่ 2 สร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติตามทบทวนหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายตลอดจน

ให้ความร่วมมือกับทุกฝ่าย และอันดับที่ 3 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการและข้อมูลข่าวสารสารสนเทศรวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา

ด้านการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐานระบบการเรียนรู้ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาล โดยเรียงลำดับความถี่จากสูงไปหาต่ำ 3 อันดับแรก คือ อันดับที่ 1 ควรมีมาตรการในการรับผิดชอบร่วมกันมากยิ่งขึ้น อันดับที่ 2 บุคลากรมีความเข้าใจในเรื่องระบบไม่ชัดเจนเท่าที่ควร และอันดับที่ 3 ควรมีการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

ด้านการประเมินทบทวนระบบ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลโดยเรียงลำดับความถี่จากสูงไปหาต่ำ 3 อันดับแรก คือ อันดับที่ 1 ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ อันดับที่ 2 งบประมาณในการดำเนินการจัดทำเอกสารและคู่มือปฏิบัติงานรวมทั้งการสร้างแบบบันทึก เครื่องมือไม่เพียงพอ และอันดับที่ 3 ควรมีตัวอย่างการบันทึกข้อมูลให้ดูเป็นแบบอย่าง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ของพนักงานครูเทศบาลสังกัดสถานศึกษา สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังนี้

1. ให้ความรู้ ความเข้าใจ และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ให้กับพนักงานครูเทศบาล เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และเกิดประสิทธิภาพต่อระบบการเรียนรู้

2. ควรส่งเสริมให้พนักงานครูเทศบาลตระหนักและเห็นความสำคัญกับการกำหนดขั้นตอน วิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการผลิต การใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

5. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานตามกระบวนการมาตรฐาน วิธีการมาตรฐานและแบบบันทึกมาตรฐาน

6. พนักงานครูเทศบาลควรมีการสรุปรายงานการดำเนินงานตามระบบการเรียนรู้ เพื่อนำผลการปฏิบัติงานไปแก้ไขปรับปรุงระบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์พีชนี บุระพันธ์ และอาจารย์จิระนันท์ เสนาจักร กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ ช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษาทุกท่าน

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือวิจัยอย่างมีคุณภาพ ขอขอบคุณศึกษานิเทศก์ ใสวประภาศรี ที่แนะนำความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ และคณะครูสังกัดสถานศึกษาทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม. (2549). **สรุปผลการประเมินทบทวนระบบการเรียนรู้สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ปีการศึกษา 2548**. มหาสารคาม : สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม.
- จำเริญ นาคดีลก. (2545). **การศึกษาปัญหาการดำเนินงานการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของครูโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยนครราชสีมา.
- บุญเถา บุราณ. (2542). **การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.
- ประกอบ ภูงาโพธิ์. (2545). **การศึกษาสภาพและปัญหาของการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ประยูร นางสีคุณ. (2547). **การศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 : กรณีอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2547). **เรียนรู้สู่คุณภาพการศึกษา**. ม.ป.ส.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา : แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (โครงการประกันคุณภาพการศึกษา ลำดับที่ 4)**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น. (2544). **แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อสาธิตรักษาดินแดน.
- อุรวาล โวอ่อนศรี. (2547). **การศึกษาความรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.